

Suomen Psykologiliitto ry:n lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (VN/8915/2024)

Psykologiliitto pitää kannatettavana esityksen tavoitetta työnhakijan palveluprosessin muuttamisesta asiakaslähtöisemmäksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi niin asiakkaan kuin työllisyyspalveluiden työntekijöiden näkökulmasta. Lisäksi liitto pitää kannatettavana esityksellä tavoiteltuja panostuksia asiakkaiden yksilölliseen työllistämisen edistämiseen, alkukartoitukseen ja asiakkaiden henkilökohtaiseen kohtaamiseen. Erityisen kannatettavaa on, että palvelu perustuisi jatkossa enemmän asiakkaan henkilökohtaiseen palvelutarpeeseen.

Psykologiliitto haluaa muistuttaa, että nykyisessä vaikeasti ennakoitavassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa kokonaisvaltainen työllisyydenhoito ja työllisyystavoitteiden saavuttaminen vaatii myös sitä, että työvoimaviranomaisen järjestämiä lakisääteisiä ammatinvalinnan- ja uraohjauspalveluja hyödynnetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti osana asiakkaiden palveluprosesseja. Lähes kaikilla työllisyysalueilla työskentelee ammatinvalintaan ja uraohjaukseen erikoistuneita psykologeja, joilla on erikoisosaamista asiakkaiden työllistymiseen vaikuttavista tekijöistä ja niiden huomioimisesta osana realististen, soveltuvien ja kestävien urapolkujen löytämistä ja ylläpitämistä. Erityisesti psykologeilla on osaamista sellaisista teemoista, jotka ovat keskeisiä työurien kestävyuden ja niiden katkeamisen ehkäisemisen kannalta (mm. mielenterveys, työkyky, oppimisvalmiudet- ja vaikeudet, soveltuvuus). Psykologien työllisyyspalveluissa tekemä ohjaustyö edistääkin työllisyyttä erityisesti haastavassa työmarkkina-asemassa sekä työllisyyden nivelvaiheissa olevien työnhakijoiden kohdalla.

Kansainvälisten tutkimusten mukaan ohjauspalveluihin tehdyt investoinnit maksavat itsensä takaisin 2-3 kertaaisesti (Hooley ym., 2023). Näin ollen Psykologiliitto toivoo, että psykologien työllisyyspalveluihin tuoma laaja osaaminen osataan hyödyntää tarkoituksenmukaisesti ja täysimääräisesti osana työllisyydenhoidon kokonaisuutta.

Palveluprosessi: yleistä

Palvelutarpeen arvio ja arvioidun palvelutarpeen mukaisen palvelun toteuttaminen on tehokas keino työnhakijan työllistymisen edistämisessä. Tehokkaiden työllisyyspalveluiden toteuttamisen lähtökohtana on oltava palveluiden toteuttaminen mahdollisimman

asiakslähtöisesti pohjautuen asiakkaan aitoon palvelutarpeeseen. Tähän peilaten Psykologiliitto pitää kannatettavana joustavuuden lisäämistä palveluprosessin toteuttamisessa sekä harkintavallan lisäämistä täydentävien työnhakukeskustelujen osalta.

Asiakkaan palvelutarpeen laadukkaaseen kartoittamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Psykologiliitto kannattaa tasaisin väliajoin työnhakukeskusteluissa tapahtuvaa palvelutarpeen ajantasaisuuden tarkistamista ja oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista palveluihin ohjaamista (ml. työllisyyspalveluiden psykologien ohjauspalvelu).

Työllisyyspalveluiden ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologit ovat keskeisessä roolissa palvelutarpeen mukaisen palvelun toteuttamisessa ja kestävien työllistymispolkujen edistämisessä ja ylläpitämisessä.

Palveluprosessi: alkuhaastattelu

Psykologiliitto pitää alkuhaastattelujen määrääjän pidentämistä kannatettavana, jotta asiakkaan henkilökohtaisen tapaamisen järjestämiseen saadaan tarkoituksenmukaista joustavuutta. Henkilökohtaisen alkuhaastattelun järjestäminen sekä asiakkaalle että työllisyyspalveluiden työntekijällä hyvin sopivana ajankohtana voidaan olettaa parantavan alkuhaastattelun laatua, mikä on tärkeää haastattelun toimiessa pohjana asiakkaan palveluprosessille. Psykologiliitto pitää myös tärkeänä, että henkilökohtainen tapaaminen voidaan järjestää painavasta syystä muulla tavoin (esim. etätapaamisena).

Palveluprosessi: täydentävät työnhakukeskustelut

Näkemyksemme mukaan täydentävien työnhakukeskustelujen tulisi aina perustua asiakkaan palvelutarpeeseen, niin kuin muidenkin työllistymistä edistävien toimenpiteiden toteuttaminen asiakkaan palvelupolulla.

Palveluprosessi: muistutuskäytännöt

Psykologiliitto ei pidä muistutuskäytännöstä luopumista ja työnhaun voimassaolon päättymistä ensimmäisestä laiminlyönnistä kannatettavana, jos se toteutetaan ilman muita toimenpiteitä, joilla pyritään laiminlyöntien ennaltaehkäisyyn. Unohtelusta johtuvia laiminlyöntejä (esim. työpaikkojen merkitseminen haetuksi Työmarkkinatorilla) tapahtuu paljon haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden osalta, vaikka itse tehtävät olisikin tehty. Ennaltaehkäisy vähentäisi myös "turhien" selvityspyyntöjen lähettämiseen ja niiden vastausten käsittelyyn käytettyä viranomaisresurssia, joka olisi esityksen tavoitteiden mukaisesti tärkeämpää kohdistaa työllistymisen edistämiseen.

Pidämme esityksessä mainittua ennakkollista muistutusjärjestelmää hyvänä ehdotuksena tällaiseksi toimenpiteeksi, sillä automaattiset tapaamismuistutukset tekstiviestillä tai sähköpostilla vähentävät tutkimuksen perusteella käyntiaikojen unohtamista/käyttämättä jättämistä mm. psykiatrian poliklinikoilla (Kunigiri ym., 2014).

Palveluprosessi: työllistymissuunnitelmien sisällöt

Psykologiliitto pitää määriteltyjä sisältöjä sinänsä riittävinä, mutta pitää tärkeänä, että asiakkaan tarve ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologipalveluille pyritään aktiivisesti tunnistamaan, jotta asiakkaat ohjautuvat tarpeidensa mukaisiin palveluihin.

Palveluprosessi: asiakastapaamisten sisällöt

Kuten yllä, pidämme tärkeänä, että asiakastapaamisissa tapahtuvassa palvelutarpeen päivittämisessä muistetaan arvioida myös asiakkaan mahdollinen tarve ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologipalveluille.

Työnhakuvelvollisuus

Psykologiliitto pitää tärkeänä, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös työllisyyspalvelun psykologin ohjausprosessissa esille tulleet asiakkaan työ- ja toimintakykyyn liittyvät tekijät (esim. psykologin tutkimukseen tai arvioon perustuen) sen sijaan, että arviointi nojaisi työkyvyn osalta ainoastaan lääkärinlausuntoon.

Työnhakuprofiilit ja palvelualusta

Psykologiliitto pitää hyvänä, että esityksessä huomioidaan myös se, ettei kaikilla työllisyyspalveluiden asiakkaille ole edellytyksiä työnhakuprofiilin luomiseksi ja hyödyntämiseksi ja että velvoite voidaan tällöin poistaa.

Nuorten työttömyysturva

Psykologiliitto pitää kannatettavana muutosta, jonka mukaan nuori voisi täyttää koulutukseen hakeutumisvelvollisuuden hakemalla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan (TELMA) tai muuhun sopivaan, yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa sovittuun koulutukseen. Pidämme kannatettavana myös sitä, että työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa olisi nykyistä laajemmin mahdollista sopia muuhun kuin tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakemisesta sekä pääsäännöstä poikkeavasta opiskelupaikkojen hakemisen tarkasteluajankohdasta.

Nuorten koulutushakuvelvoitteen muutoksiin liittyen ammatinvalinnan- ja uraohjauksen psykologit ovat hyvin keskeisenä tukena nuorten kestävien ja oikea-aikaisten koulutusvalintojen tekemisessä. Nuorten hakuvelvoitteen muutosten osana on tärkeää varmistaa työllisyysalueiden psykologien riittävät resurssit ja työnteon edellytykset, jotta erityisesti nuoret voidaan ohjata ammattitaitoisesti kohti juuri heille soveltuvia opintoja.

Työttömyysturvaseuraamukset

Psykologiliitto pitää tärkeänä pyrkimystä ennaltaehkäistä laiminlyöntejä ja esityksessä mainittua ennakkollista muistutusjärjestelmää hyvänä ehdotuksena tätä edistäväksi toimenpiteeksi, sillä automaattiset tapaamismuistutukset tekstiviestillä tai sähköpostilla vähentävät tutkimuksen perusteella käyntiaikojen unohtamista/käyttämättä jättämistä mm. psykiatrian poliklinikoilla.

Vera Gergov
Ammatti- ja yhteiskuntasuhdepäällikkö
Suomen Psykologiliitto ry
vera.gergov@psyli.fi

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet Suomen Psykologiliitto ry:n Työelämä- ja johtajuusjaoksen edustajat.

Lähteet

Hooley, T., Percy, C., & Neary, S. 2023. Investing in careers: What is career guidance worth? Derby iCeGS, University of Derby. <https://doi.org/10.48773/9zx1v>

Kunigiri, G., Gajebasia, N., & Sallah, D. (2014). Improving attendance in psychiatric outpatient clinics by using reminders. Journal of telemedicine and telecare, 20(8), 464–467. <https://doi.org/10.1177/1357633X14555642>